

Sámediggeráđi álggahanjulggaštus

Norgga Sámiid Riikkasearvvi (NSR), oktasašlisttu NSR/Sá-mealbmot bellodat (SáB), Guovddášbellodaga (Gb), Áarjel-Saemiej Gielh (ÁaSG) ja Ávjováre Johttisápmelaččaid listtu (JSL) sámediggeráđđi.

Áigodat 2017-2021

MUOHTAČALMMIT- JULGGAŠTUS

*”Giddabeaivváš muoduid orddas
suddet smávva muohtačalmmit
šelges čáhcegoaikkanassan.
Goaikkanasas čoggojit dat
ájan, deatnun, jávrin, mearran
– stuoris dalle lea daid fápmu.”*

– divttas *Muohtačalmmit* man Pedar Jalvi
čálii 1915:s

Muohtačalmmit–julggaštus

Dát sámediggeráđđi lea eanetlohkoráđđi maid NSR/NSR-SáB, Ávjovári Johttisápmelaččaid listu, Áarjel-Saemiej Gielh ja Guovddášbellodat leat ásahan – dán rájes gohčoduvvon Ovttasbargoguoimmit. Dát julggaštus lea ovttasbarggu politihkalaš vuoddu sámediggeáigodahkii 2017-2021.

Sámi oktiigullelašvuoha nanosmahtá min

Ovttasbargoguoimmit áigot áigodagas jodihit Sámedikki sámi iešmearrideami ja nana sámi oktiigullelašvuoda oainnu vuodul. Mii leat okta álbmot njealji riikkas, mii leat gievrramusat go mii leat čoahkis ja rahčat ovttas, beroškeahtá riikkarájáin. Mii áigut dán sámediggeáigodagas sihkkarastit dássidis stivrra mas maiddá Sámedikki unnitlohku gullo ja lea mielde mearridanproseassain.

Ovttasbargoguoimmit áigot oččodit dakkár servodaga mas buot olbmui lea seamma árvu beroškeahtá sohka bealis, sojus, oskkus dahje kultuvrralaš ja sosiála duogážis. Doaimbajut ovtta dássášaš Sámi várás fertejit fáttmastit viidát, miellaguottuid duddjoma rájes servodagas, skuvlavuogádagas ja bargoeallimis, gitta bargiid oahpaheami ráđjai fidnooahpuin.

Mii bargat árvvusanidettiin luonddu ja dainna ipmárdusain ahte luondu ja biras lea vuodđun boahhtevaš buolvvaide. Sámi kultuvra galgá ovddiduvvot viidáseappot sámiid iežaset eavttuid vuodul.

Nana sámi báikegottit main lea luohttámuš Sámediggái

Sámediggi sorjá sámi álbmoga luohttámušas. Dakkár luohttámuš čatnasa dasa ahte Sámediggi sihke ferte leat ja ipmirduvvot dakkár álbmotválljen orgánan mii bargá olles álbmogii buoremussan. Danne mii áigut bargat strategalaččat dainna ahte duddjot buori luohttámuša ja buori beaggima ollašuttin dihtii bajimus mihttomeari mii lea rabas, nana ja čáhkkilis Sámediggi masa olbmui lea stuorra luohttámuš.

Sámediggi ferte fuolahit sámi siviilaservodaga dainna lágiin ahte váikkuhit árrjalaš báikegotteovddideapmái ja láchit sámi organisašuvnnaid ja beroštusjoavkkuid bargoeavttuid nannemii. Sihkkarastit friija sámi almmolaš digaštallama dieđuid vuodul lea dakkár bargu masa Sámediggi ovttas earáiguin ferte váikkuhit ja árrjalaččat láchit dakkár digaštallamii. Ovttasbargoguoimmit oidnet dan ahte mis bargomet bokte Sámedikkis lea ovddasvástádus duddjot čáhkkilis digaštallanbirrasa, ja dohkkehit guhtet guoibmámet ángiruššama ráhkisvuodadovddahussan sámi servodatovddideapmái.

Sihkkarastin dihtii nannejuvvon rámmaeavttuid ja buoret oktavuoda juolludeaddji ja láchkaaddi eiseváldái, mii áigut bargat dan ala ahte Sámedikkis galgá leat bistevas ovddastus oaivegávpogis dán áigodaga mielde.

Sámi vuoigatvuodát ja iešmearrideapmi mearkkaša maiddá vuoigatvuoha organiseret iežamet, ja vuodđudit ásahusaid mat leat heivehuvvon iežamet servodatdárbbuide.

Álbmot ovtastuvvo – sámi rádjanjeaidin

Ovttasbargoguimmiid mihttomearri lea ahte min ovttasdoaibmamii guhtet guimmii-neamet álbmogin galget leat nu uhccán hehttehusat go vejolaš. Sámi rádjanjeaidin galgá vuoruhuvvo ja loktejuvvot sierra politihkalaš ovddasvástádussuorgin sámediggerádis. Sámi Parlamentáralaš Rádi bokte ja ovttasrádiid Sámirádiin mii áigut váldit álgaga dasa ahte namuhuvvo lávdegoddi mii čielggada sámi rádjanjeaidima, oanehisáiggi ja guhkesáiggi doaibmabijuiguin. Guhkesáiggi mihttomearri lea boahttevaš oktasaš sámi álbmotválljen orgána. Oanehat áigeperspektiivvas mii áigut vuoruhit doaibmabijuid mat harmoniserejit váлгаortnegiid, nu go oktasaš válgabeaivvi. Regionála rádjerasttideaddji sámi ovttasbargu galgá nannejuvvot.

Ovttasbargoguoimmit áigot oččodit Sámi giellagáldu bistevaš oktasašsámi áсахussan, eanet rádjerasttideaddji skuvlaovttasbarggu, oktasaš oahppoplánaid ja odđa šiehtadallamiid Davviriikkalaš sámekonvenšuvnnain mii dasto ratifiserejuvvo.

Sámi vuoigatvuodat galget sihkkarastojuvvot boahttevaš buolvvaide

Ovttasbargoguoimmit oaivvildit ahte sámi vuoigatvuodat luondduriggodagaide galget dohkkehuvvot sihkkarastin dihtii sámi álbmoga ávnnaslaš kulturvuđđosa. Mii áigut joatkit dan guhkesáiggi barggu ahte oažžut sámi vuoigatvuodaid dohkkehuvvot lágain, earret eará dainna mihtomeriin ahte ON álgoálbmot vuoigatvuodaid julggaštus (UN-DRIP) váldojuvvo mielde Norgga lágaide ja sámpolitihkkii sihkkarastin dihtii min oktasaš sámi vuoigatvuodaid.

Mii áigut dán áigodaga bargat dainna ahte Sámi vuoigatvuodálávdegotti 2 (SRU2) čuovvuleapmi farggamusat jotkojuvvo, dás maid bivdit ahte dat Konsultašuvdnaláhka maid ovddit sámediggeráddi hilggui 2017 giđa, váldojuvvo fas árvvoštallamii. Dan botta go vuordit čovdosiid SRU2 oktavuodas, áigot Ovttasbargoguoimmit sihkkarastit ahte ovttasbargošiehtadus Statskogain guorahallojuvvo láchčin dihtii gaskaboddasaš ortnegiidda bakkálaš hálddašeami várás ja ahte šiehtadus oažžu buoret čatnaseami vuoigatvuodalaččaid bealis šiehtadusa doaibmaguovllus. Ovttasbargoguoimmit áigot viidáseappot vuoruhit minerálaš rievdadeami sihkkarastin dihtii sámi beroštusaid ruvke-doaimmaid ektui.

Sámit geat rahčēt dainna ahte gádjut iežaset kultuvrra iešguđet ovttaskasáššiin, guddet noađi min buohkaid ovddas. Ovttasbargoguoimmit háliidit ahte sii eai galgga leat okto, ja áigot vuoruhit doarjut riekteproseassaid prinsihpalaččat deatalaš áššiin. Mii áigut oččodit ortnegiid mat dorjot sámi vuoigatvuodalaččaid vejolašvuodaid suodjalit iežaset vuoigatvuodaid. Ovttasbargoguoimmit áigot erenoamážit deattuhit politihkalaš barggu stuorra ja prinsihpalaš vuoigatvuodaáššiiguin, nu go Nuššir, Fosen, Stokkfjellet, Ráste-gáisá, Nasafjell ja Deanu soahpamuš áššiiguin.

Mii oaidnit dárbbu dutkat vuoigatvuodaguoskevaš fáttáid ja sámi dilálašvuodaid.

Váibmogiella galgá gullot ja geavahuvvot

Sámegiellaid boahtteáiggi sihkkarastin ja ovddideapmi lea váldobargamuššan Sámediggái. Dán áigodagas deattuhuvvo NAČ 2016:18 Váibmogiella čuovvuleapmi, sámi giella-

ođastusbarggu bokte. NAČ 2016:18 deattuha mánáid ja nuoraid vuoigatvuodaid ja vejo-
lašvuodaid oahppat sámegeiela, ja dát lea maid Ovttasbargoguimmiid vuoruheapmi
čuovvulanbarggus. Sámegeielat fálaldagat galget nannejuvvot ja Sámelága giellanjuolggas-
dusat galget čuvvojuvvot, earret eará bearráigeahččan-/áittardandoaimmaid bokte.

Ovttasbargoguoimmit áigot bargat dan ala ahte bidumsámegeiella normerejuvvo.

Dasa lassin mii áigut joatkit áŋgiruššama dainna ahte sámi rávesolbmot ain besset
oažžut njálmmálaš sámegeieloahpahusa, dakko bokte ahte ain doarjut giellaguovddážiid,
ásahit eanet giellaguovddážiid ja báikkiid gos sámegeiella geavahuvvo.

Mii áigut bargat dan ala ahte buot ođđa almmolaš visttit galbejuvvojit sámegeilli.

Duohtavuohhta seanadeapmái – jodihanfápmu mánggabealatvuoda ja ipmárdusa sihkkarastimii

Ovttasbargoguoimmit áigot bidjat rámmaid kommišuvnna mandáhtii ja čoahkkádussii ja
bargovugiide gulahaladettiin Stuorradikki ođđa presideantagottiin go guoská dan duoht-
avuoda- ja seanadankommišuvdnii maid Stuorradiggi lea mearridan. Mii áigut láchčit
buori bargovuohkái ja arenaide main sámi álbmot beassá ovddidit árvalusaid dán bargui.

Kommišuvdna šaddá deatalaš reaidun dasa ahte sihke ovttaskasolbmuid ja olles sámi
álbmoga hávit ovddešáiggis galget savvut, muhto bargu lihkestuvvá dušše dalle go dat
čuovvuluvvo viiddes máhttoloktemiin eanetlohkoálbmoga várás. Dušše go stuorra-
servodat dohkkeha vássánaiggi, de mii duodas juksat seanadeami.

Go dan dárbbáša eanemusat – de lea deataleamos oažžut fuolahusa ja buriid dearvvašvuodabálvalusaid

Ovttasbargoguoimmit áigot bargat dan ala ahte sihkkarastit sámi mánáide ja nuoraide
buriid ja oadjebas bajásšaddaneavttuid. Dasa dárbbášuvvo čielga politihkalaš áŋgiruššan
veahkaválddi vuostá lagas gaskavuodain ja rihkkumiid vuostá, givssideami eastadeapmi
ja struktuvrralaš bargu eastadit mánáidgeafivuoda sámi guovlluin.

Lea deatalaš ahte sámit ožžot dearvvašvuodafálaldaga iežaset gillii ja ahte sámi kultuvra
ja historjá ipmirduvvo. Mii áigut bargat dan ala ahte sámi oaidnu fuolahuvvo nationála
dearvvašvuodaguoski proseassain, dakko bokte ahte sihkkarastit sámi ovddastusa
dearvvašvuodadoaimmain ja ahte sámit galget deaivat sámegeielat gelbbolašvuoda juohke
sajis, heahtedieđihanbálvalusa rájes gitta dábálaš- ja spesialistadearvvašvuoda-
bálvalusa rádjai.

Ovttasbargoguoimmit oaivvildit ahte lea hoahppu buoridit sámi psyhkalaš dearvvaš-
vuodasuddjema. Sihkkarastin dihtii ahte nationála perspektiivvat fuolahuvvojit,
berre SÁNAG (Sámi našuvnnalaš gealbobálvalus – psyhkalaš dearvvasvuodasuddjen ja
gárrendilledikšu) sirdojuvvot Finnmárkku Dearvvašvuodas Davvi Dearvvašvuhtii. Dat
mearkkaša ahte mii áigut loktet psyhkalaš dearvvašvuodasuddjenfálaldaga julev- ja oar-
jelsámi guovllus, juogo viiddideami bokte SÁNAG fálaldaga dahje oktiordnen- ja organi-
serendoaimbajuid bokte. Mii áigut bargat dan ala ahte sámi nationála

dearvvašvuodásiida huksejuvvo. Viidáseappot dorjot Ovttasbargoguoimmit ahte Finnmárkku buohcceviessostruktuvra čielggaduvvo odđasis, ja ahte dearvvašvuoda-struktuvrrat olles sámi álbmoga várás guorahallojuvvo. Ovttasbargoguoimmit dorjot barggu oččodit guovlomedisiinnalaš guovddáža Áiluktii.

Mii áigut bargat dan ala ahte buot sámit ja sámi vuorrasat erenoamážit ožžot árvugas dearvvašvuoda- ja fuolahusfálaldaga, ja áigut ovttas Sámedikki vuorrasiidrádiin hábmet sámi vuorrasiidstrategiija. Ovttasbargoguoimmit áigot dasa lassin bargat dan ala ahte ásahuvvo sámegeielat fuolahusfálaldat ovttasbargošiehtadusaid bokte suohkaniiguin.

Ovttasbargoguoimmit áigot dán sámediggeáigodagas ráhkadit sámediggediedáhusa LHBTQ+ birra vai buoremus láhkai sáhtta sihkkarasti LHBTQ+ olbmuide dásseárvvu.

Sámi vuoddoealáhusat – deatalaš kultuvra- ja biebmobuvttadeaddjit Sámis

Mii áigut nannet odasmuvvi ealáhusovddideami ja sámi vuoddoealáhusaid. Dasa gullá sihkkarastit sihke vejolašvuoda oamastit ja ain geavahit dálá areálaid ja odasmuvvi resurssaid. Mii áigut nannet árvoháhkama viidásat ráhkademiin, biebmobuvttademiin ja báikkálašbiebmoáŋgiruššamiin dakko bokte ahte ovddidit buktagiid, juohkášumi ja vuodaleami. Ovttasbargoguoimmit áigot sihkkarastit luonddu ja birrasa vai dat ain sáhtta leat vuodđun boahttevaš buolvvaid ássamii. Lassin buhtes- ja lagasborramuša buvttadeapmái leat buot vuoddoealáhusat mielde seailuheamen kultuvrra ja ássama. Vuoddoealáhusat leat guhká leamaš oassin lotnolasdoaluin ja leat mielde seailuheamen dan.

Sámi árbediehtu mearkkaša hui ollu vuoddoealáhusaide, ja Ovttasbargoguoimmit áigot bargat dan ala ahte nannet dán máhttovuođu oassin hálddašeamis ja ahte sihkkarastit máhttosirdima boahttevaš buolvvaide. Mii áigut gealbudandoaimbajuid bokte nannet diehtujuohkima dan konsultašuvnavuoigatvuoda birra mii vuoigatvuodalaččain lea álbmotrievttálaš prinsihpaid vuodul.

Boraspirehálddašeapmi ferte buorebut uhcidit vahágiid boraspiriid geažil nu ahte vuoddoealáhusaid guohtunvuodđu nannejuvvo. Boraspiriid máddodatmihtut árbevirolaš guohtunguovlluin ja erenoamážit guottetguovlluin fertejit vuoliduvvo, ja ferte sihkkarastojuvvot ahte máhttovuođu boraspiriid ektui čájeha duohta máddodagaid. Ovttasbargoguoimmit áigot sihkkarastit ahte mearragoaskin hálddašuvvo ja ahte álggahuvvo dakkár mearragoaskimiid ja goaskimiid máddodatregistreren mii mudde máddodagaid ceavzilis láhkai.

Dán áigodagas áigot Ovttasbargoguoimmit bargat dan ala ahte boazodoallu nannejuvvo ja ovddiduvvo bearašvuodot ealáhussan ja eallinvuohkin mas boazodoallogiela ja kultuvrralaš ceavzilvuoda seailuheapmi lea hui deatalaš seammás go sihkkarastojuvvo ekonomalaš dienasvuodđu. Mii áigut bargat dan ala ahte boazodoallogiela ođasmahttojuvvo dievaslaččat ja ahte Sámedikki rolla okta boazodoallopoltiikka eaktudeddjiin, nannejuvvo mearkkašahtti nu mo jagi 2016 sámediggediedáhus boazodoalu birra árvala. Sámediggi galgá konsulteret eanadoalodepartemeanttain ovdal soahpamušat boazodoallošiehtadusa oktavuodas álggahuvvojit. Konsultašuvnnaid vuodđun lea dat árvalus boazodoallošiehtadussii maid Sámedikki dievasčoahkkin meannuda. Ovttasbargo-

guoimmit áigot nannet ealáhusa kultuvrralaš ja ekologalaš ceavzilvuoda ja ealáhusa ekonomalaš vuodu earret eará dakko bokte ahte sihkkarastit boazodoalloareálaid.

Ovttasbargoguoimmit áigot sihkkarastit álbmoga guolástanvuoigatvuodaid dainna lágiin ahte dat dohkkehuvvojit lágaid bokte ja ahte guollesurssat hálddašuvvojit ceavzilis vuogi mielde. Mearrasámi ávnnaslaš kulturvuodus ferte nannejuvvot dakko bokte ahte dakkár ássan seailluhuvvo mii addá nana ceavzilis ealáhusvuodu. Ovttasbargoguoimmit áigot oažžut ráhkaduvvot dakkár mearrasámi ealáhusstrategiija mii fuolaha dan. Mii áigut bargat dan ala ahte guollebiebman hálddašuvvon dan láchkai ahte deatalaš godđanja guolleguovllut eai biliduvvo ja ahte sámi vuoigatvuodalaččat fuolahuvvojit dakkár áššiin.

Ovttasbargoguoimmit áigot sihkkarastit eanadoalu deatalaš rolla seailluhit báikkálaš biebmobuvttadeami, sámi giela ja kultuvrra dakko bokte ahte nannet sámi guovlluid eanadoalu vuodu. Dan barggus lea einnostañvejolašvuohta ealáhusas, deaddu oktasašdoaimbajuide, investeremat, rekrutteren ja gealbudeapmi eanadoalus hui deatalaččat. Sámedikki rolla eaktudeaddjin eanadoallopolitihkkii galgá nannejuvvot.

Meahcásteapmi lea deatalaš oassi ávnnaslaš kulturvuodđosis. Mii áigut bargat dan ala ahte meahcásteapmi oažžu čielgaset lágalaš dohkkehusa. Dasa gullá sihke ruovttudoalu ealáhusvuodđu ja meahcásteapmi kulturguoddin ja sámi identitehtaguoddin. Mii áigut bargat dan ala ahte giliid vuoigatvuohta ođasmuvvi resurssaide iežaset lagasguovlluin dohkkehuvvojit ja hálddašuvvojit báikkálaččat. Mohtorjohtolaga heiveheapmi galgá leat mielde doarjumin, viidáseappot fievrrideamen ja ovddideamen árbevirolaš meahcásteami ja meahcceávkástallama mas báikegottiid olbmot galget vuoruhuvvot. Ovttasbargoguoimmit áigot bargat dan ala ahte mohtorjohtolaga njuolggadusat guorahallojuvvojit nu ahte njuolggadusat dorjot, fievrredit viidáseappot ja ovddidit árbevirolaš meahcásteami ja meahcceávkástallama. Njuolggadusat galget fuolahit sámiid vuoigatvuoda seailluhit ja ovddidit iežaset árbevirolaš eallinvugiid ja ealáhusaid.

Boahteáiggedidolaš ja ođasmuvvi ealáhusovddideapmi nannen dihtii ássama

Sihkkarastin dihtii ahte sámi eallinvuodđu, ássan, kultuvra ja giella ovdánit bures, de ferte deattuhit luonddu, birrasa ja ođasmuvvi ealáhusaid. Ovttasbargoguoimmit áigot vuoruhit ođasmuvvi ealáhusovddideami ovdabeallái ealáhusovddideami mii ii leat ođasmuvvi, ja bidjat mánngga buolvva perspektiivva vuodđun. Ovttasbargoguoimmit áigot bargat dan ala ahte dakkár vuodđostruktuvra go mobiilla ja internehta geavañhanvejolašvuohta buoriduvvo dakko bokte ahte lágideaddjit huksejit viidáseappot dán vuodđostruktuvrra.

Ovttasbargoguoimmit áigot bargat dan ala ahte sihkkarastit vejolašvuođa fidnet riska-kapitála ja innovašuvdnadidolaš doarjjaortnegiid sámi ealáhushtutkiid várás ja sihkkarastit eanet ealáhushtukama. Mii áigut viidáseappot fievrredit gealbudandoaimbajuid daid ođđaásaheddjiid várás geat álggahit ceavzilis ealáhusdoaimmaid ja vuodđudandoarjaga sámi ealáhushtutkiide. Maiddái dakkár doaimbajut leat deatalaččat mat fuolahit mentor- ja bagadeaddjiortnegiid fitnodatálggaheddjiid várás. Sámi mátkeealáhus vuoruhuvvo dakko bokte ahte ain áñgirusšojuvvo autentalaš mátkeealáhusbuktagiiguin

ja barggu bokte sámi mátkeealáhusa 2.o:in. Ovttasbargoguoimmit oidnet ahte mátkeealáhuvásáhusat vuodđoealáhusaidd oktavuodas addet vejolašvuoda eanet árvoháhkamii sámi guovlluin.

Kulturealáhusat ja sámi hutkás ealáhusat leat stuorrumin ja mii ain bargat dan ala ahte nannet kulturealáhusaidd, hutkás ealáhusaidd ja innovatiiva ealáhusaidd rámmaeavttuid ovddasguvlui. Ovttasbargoguoimmit áigot ángiruššat duoji nannemiin kultuvran ja ealáhussan. Dán áigodagas galgá dohkkehuvvot sámediggediedáhus duoji birra. Mii áigut ain ángiruššat duodjebagadeaddji- ja gealbudanortnegiiguin duodjeealáhusa várás dakkár guovlluin go Lulli Norggas, Divttasvuonas, oarjelsámi guovllus ja mearrasámi guovllus lassin daidda guovlluide gos dál leat juo virgáduvvon bagadeaddjit. Duodjebagadeaddjiortnet galgá evaluerejuvvot dán áigodagas.

Kultuvra mii biebmá sielu hutkama, hábmennávcca ja olmmošlaš luovvannávcca bokte

Sámi kulturpolitihkkii gullet ollu suorggit, sihke girjjálašvuolta, musihkka, juoigan, festiválat, teáhter, duodji, dáidda, filbma, valáštallan ja sámi deaivvadanbáikkid.

Sámiin álbmogin, lea vuoigatvuolta vássánaigái, dáláaigái ja bohteáigái. Sihke sámi báikenamat, kulturmuittut ja kulturárbedávvirat duodaštit sámi leahkima, luonddugeavaheami ja ovdahistorjjá. Buot dakkár duodaštus dahká álkibun sealluhit sámi identitehta ja čuočuhit sámi vuoigatvuodaidd. Ovttasbargoguoimmit áigot bargat dan ala ahte sámi museat galget sáhttit váldit vuostái kulturárbedávviirid máhchanproševtta Bååstede bokte, vurket dávviriid dohkálaččat, ja gaskkustit máhtu sámi servodahkii ja earáide.

Mii áigut sihkkarastit rámmaeavttuid dasa ahte sámi lágádusat ain galget sáhttit sámegielaide lágidit digitála oahpponeavvuid ja prentosiid muđui, ja addit sámi lágádusaide ja čálliide stuorát váikkuhanfámu girjjálašvuodaalmmuhemiin.

Mii áigut dán áigodagas vuoruhit digitála čovdosiid sámi girjjálašvuoda juohkášumi várás nannen dihtii sámiid vejolašvuoda fidnet sámi girjjálašvuoda. Mediat berrejit dávistit sámi kultuvrra mánggabealatvuoda ja iešguđet sámegielaide. Danne áigot Ovttasbargoguoimmit bidjat ovdan čielggadusa sámi mediaid birra dán áigodagas. Mii oaidnit ahte sámi mánát ja nuorat dárbbášit applikašuvnnaidd, dáhtaspillaid, sámi mánáid-tv fáldadaga, nuoraidprográmmaidd ja sámi filmmaidd. Ovttasbargoguoimmit áigot bargat dan ala ahte buoriduvvo vejolašvuolta fidnet dákkár fáldadagaid. Mii áigut bargat dan ala ahte sámi riikkaidgaskasaš filbmaguovddáš ain buorebut sáhttá láchit filmmaide iešguđet formáhtas ja iešguđet ulbmiljoavkkuide.

Ovttasbargoguoimmit áigot bargat dan ala ahte huksejuvvojit kulturvisttit Saemien Sijteii, Várdobáikái, Beaviváš sámi našunálateáhterii, ja sámi dáiddamusea. Bargui gullá sihkkarastit ođđa ruhtadanmodeallaid sámi kulturvisttiid várás ovttas eará eiseváldiiguin. Dán áigodagas áigot Ovttasbargoguoimmit bargat dan ala ahte Ávv Saami mu'zei Njávdamis ovddiduvvo váldoásahussan nuortalaš duodjái, kultuvrii ja gillii. Ovttasbargoguoimmit áigot viidáseappot čuovvulit dálá barggu sihkkarastimiin duodaštusguovddáša, Álttájoga huksema vuostá, Mázes. Mii áigut sihkkarastit beaviválaš

doaimma sámi viesus Oslos dakko bokte ahte guovddáš oažžu stáhtusa sámi giella-, kultuvra- ja diehtjuohkinguovddážin. Bargu áсахит sámi viesu Romsii jotkojuvvo.

Ovttasbargoguoimmit áigot bargat dan ala ahte áсахuvvo áсахuslaš ruoktu vuelie/luohti/vuolle várás.

Sámi festiválat leat deatalaš arenat ja deaivvadansajit dáidaga ja kultuvrra gaskku-steapmái sámi álbmogii. Ovttasbargoguoimmit áigot bargat dan ala ahte sámi festiválaide sihkkarastojuvvojit ovdánanvejolašvuodat.

Máhttu duddjo boahhteáiggi – oahppo- ja mánáidgárdefálaldat lea deatalaš vuoddu

Okta beaktileamos doaibmabijuin sihkkarastit sámi giela ja kultuvrra boahhteáigái lea sihkkarastit ahte sámi mánát ožžot sámi mánáidgárdesaji. Danne áigot ovttasbargoguoimmit bargat dan ala ahte sámi mánáid vuoigatvuohta oažžut sámi mánáidgárdesaji sihkkarastojuvvo lága bokte. Mii áigut viidáseappot vuoruhit eanet sámi mánáidgárdesaji ovtta mánáidgárdeeaiggádiiguin ja suohkaniiguin geat leat mánáidgárdeiseválddit. Mii oaivvildit ahte sámi mánáin lea vuoigatvuohta dakkár sámi mánáidgárdefálaldahkii mas lea buorre kvalitehta. Mánáidgárdefálaldat galgá fuolahit mánáid giela ja kultuvrra ja vuodđuduvvot dakkár sámi árvvuide go “gal dat oahppá” ja mihttomearrái ahte sihkkarastit máná vejolašvuoda ovdánit iehčanas individan.

Dán áigodagas mii áigut bargat dan ala ahte čađahuvvo mearkkašahtti oahpaheaddjiángeruššan deattuhettiin rekrutterema oahpaheaddjioahpuide. Sámegieloahpahuš ohppiide geain lea sámegiella vuosttašgiellan, ferte nannejuvvot erenoamážit doppe gos leat ohppiidjoavkkut main leat hui iešgudet lágan giellagálggat, dainna áigumušain ahte sihkkarastit boahhteáigái oahpaheddjiid ja eará giellagelbbolašvuoda. Mii oaivvildit ahte dakkár árbevirolaš oahpahuš sámegielas mas lea oahpaheaddji luohkkálanjas, galgá vuoruhuvvot ovdabeallái gáiddusoahpahuš nu guhkás go lea vejolaš, ja áigut ovttasbargat skuvlaeaiggádiiguin fuolahat dihtii dan. Dalle go gáiddusoahpahuš galgá čađahuvvot, de mii oaivvildit ahte dakkár oahpahuš galgá doarjut hospiterenortnegiiguin ja/dahje giellalávgunortnegiiguin. Dan ferte čielggadit guovddáš njuolggadusain, ja mii áigut bargat viidáseappot nannemiin oahpahušlága, priváhtaskuvlálaga ja gullelaš láhka-ásahusaid vai fuolahuvvo sámi ohppiid vuoigatvuohta oažžut sámegieloahpahuš ja fidnet sámi oahpponeavvuid.

Dárbbášuvvo ahte eanet dearvvašvuodabargit ja ovttasbargoguoimmit barget dan ala ahte fállujuvvo sámi buohccedivššároahppu.

Sámi oahpponeavvoráhkadeapmi galgá ain vuoruhuvvot bajáš dán áigodagas. Mii áigut sihkkarastit eanet digitála oahpponeavvuid ja oahppanressaid main lea alla kvalitehta ja bargat dan ala ahte skuvlaeaiggádat sihkkarastet ahte oahppit ožžot daid oahpponeavvuid mat leat juo buvttaduvvo. Ovttasbargoguoimmit áigot sihkkarastit ahte guovddášeiseválddit váldet ovddasvástádusa ovdabarggu, čađaheami ja loahppabarggu oktavuodas nationála geahččalemiiguin sámegillii vai dat kvalitehtasihkkarastojuvvojit.

Mii áigut bargat dan ala ahte eastadit givssideami ja áigut ásahit lagas ovttasbarggu SáNuLin ja guoskevaš nuoraidorganisašuvnnaiguin sihkkarastin dihtii doaibmajuid givssideami eastadeapmái. Ovttasbargoguoimmit áigot vuoruhit viidásat oassálastima searválasvuhtii givssideami vuostá ja ávdnasiid ja oahpponeavvuid ráhkadeami mánáidgárddiide ja skuvllaide eastadan dihtii givssideami.

Ovttasbargoguoimmit áigot bargat dan ala ahte nannejuvvojit stipeanddat daidda ohppiide geat lohket sámegeiela joatkkaskuvllas. Mii áigut bargat dan ala ahte nannejuvvo fidnooahppiortnet boazodoalus, eará vuodđoealáhusain ja duojis.

Regionála ovddideapmi ja riikkaidgaskasaš bargu

Mii áigut bargat dan ala ahte ain nannejuvvo searválasvuolta suohkaniiguin, fylkkaiguin ja eará ásahusaiguin main lea ovddasvástáduš bálvalusain sámi álbmogii. Ovttasbargošiehtadusat čuovvuluvvojit ja biddjojuvvojit ovdan Sámedikki dievasčoahkkimii oktasaš áššin jeavddalaččat. Šiehtadusat galget sihkkarastit buoret bálvalusaid sámi álbmogii.

Dán áigodagas áigot Ovttasbargoguoimmit bargat dan ala ahte Sámedikki šiehtadusat stuorát gávpogiiguin fuolahit sámi álbmoga dárbbuid mánáidgárddiide ja skuvlafálaldagaide, dárbbuid sámegeiel oahpahussii ja nannemii, sámi deaivvadansajiide ja kulturfálaldagaide. Lea deatlaš ahte addojuvvo fálaldat sihke giellakursan ja oahppun sámegeiela universitehtadásis gávpogiin ovttasbarggus Sámi allaskuvllain, Davvi universitehtain ja Romssa universitehtain. Ovttasbargoguoimmit áigot viidáseappo bargat dan ala ahte ráhkaduvvo ovttasbargošiehtadus Troandima suohkaniin mas earret eará sámi mánáidgárdefálaldat ja sámi deaivvadansajit leat oassin dán šiehtadusas. Ovttasbargoguoimmit áigot bargat dan ala ahte dat oahpahusfálaldat maid Gaske-Nørjen Samienskovle addá Aarbortes, jotkojuvvo ja ahte kulturviessu huksejuvvo Plassjeii.

Ovttasbargoguoimmit barget dan ala ahte eanet suohkanat ja fylkkasuohkanat galget boahit mielde sámegeiela hálddašanguvlui.

Ovttasbargoguoimmit leat mihtten muhtun evttohusa lullisámi stuorradiggediedáhusa birra. Mii oaiivildit ahte dat lea buorre evttohus ja áigut bargat dan ala ahte Stuorradiggi vuoraha dan.

Mii áigut bargat dan ala ahte suodjalanproseassat eai hehte báikkálaš sámi geavaheami. Ovttasbargoguoimmit oaiivildit ahte ángiruššan vuoigatvuodagažaldagaiguin ja riikkaidgaskasaš álgoálbmotovttasbargguin sáhtta leat mielde loktemin álgoálbmotperspektiivva go guoská dakkár máilmmiviidosáš oktasašhástalusaide go geafivuhtii, dearvvašvuhtii, oahpu fidnemii, dálkkádahkii ja birrasii. Midjiide dat leat solidaritehtašši, muhto maidái deatlaš dan dáfus ahte juogadit vásáhusaid, ja oazžut ovdan min iežamet hástalusaid.

